

27 MAYIS 1960 DARBESİ'NE GİDEN SÜREÇTE TÜMGENERAL: CEMAL MADANOĞLU

Kübra TATLISU

Yüksek Lisans Öğrencisi, Kırıkkale Üniversitesi, kubratatlisu4@gmail.com, ORCID: 0000-0002-8491-4023

Tatlısu, Kübra. "27 Mayıs 1960 Darbesi'ne Giden Süreçte Tümgeneral: Cemal Madanoğlu". ulakbilge, 58 (2021 Mart): s. 436-445. doi: 10.7816/ulakbilge-09-58-07

ÖZ

On senelik Demokrat Parti hükümetini sona erdiren ve uzun zaman boyunca askerın, mevcut siyasetin gündeminde olmasına sebep olan 27 Mayıs 1960 Darbesi'ne Cemal Madanoğlu liderlik etmiştir. Demokrat Parti'nin özellikle 1957 seçimlerinden sonraki uygulamaları ve kendisine muhalif olan kesimi sindirmeye çalışması, orduyu siyasetin içine çekmeye yetmiştir. Demokrat Parti hükümetinin düşürülmesinden sonra bir Milli Birlik Komitesi kurulmuş, komiteye başkan seçilen Cemal Madanoğlu'nun inisiyatifi ile hukuk profesörlerinden oluşan bir Anayasa Komisyonu kurulmuştur. Komitede ilk iş olarak sivilleşme çabaları başlamıştır. Cemal Madanoğlu bu süreçte iktidarı sivillere en erken vakitte devretmek için uğraşmıştır. Sivilleşme çabaları bir süre sonuç vermemiş ve fikir ayrılıkları giderek Madanoğlu'nun önünü alamayacağı bir boyuta ulaşmıştır. Artık komite içinde cuntalaşmalar başlamıştır. Taraflar bir mücadeleye girmiş, bunun sonucunda ise komiteden 14 isim Madanoğlu'nun girişimleriyle tasfiye edilmiştir. Yurt dışında pasif görevlere gönderilen bu isimlerin bir süre ülkeye girmeleri de yasaklanmıştır. Bu süreçte tekrar sivilleşme konusuna odaklanan komiteyi bu sefer de başka bir cunta olan Silahlı Kuvvetler Birliği uğraştırmıştır. Fakat Madanoğlu bu birliği tasfiye etmekte gecikmiş, gelişmeler istediği yönde olmadığını de komiteden istifa etmiştir.

Anahtar Kelimeler: Cemal Madanoğlu, Milli Birlik Komitesi, Silahlı Kuvvetler Birliği, ihtilal

Makale Bilgisi:

Geliş: 5 Ocak 2021

Düzeltilme: 7 Şubat 2021

Kabul: 16 Şubat 2021

Bu çalışma, yazarın, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Doç. Dr. Orhan Avcı danışmanlığında hazırladığı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Giriş

Cemal Madanoğlu 22 Mart 1907'de Uşak ilinin Eşme ilçesinde doğmuştur. Madanoğlu eğitim hayatına ilk olarak Kartal Oğuz Alp Erkek İlkokulu'nda başlamıştır. Sırasıyla Kadıköy Ortaokulunda ve Kuleli Askerî Lisesinde eğitim görmüştür. Kuleli'den mezun olunca 1 Eylül 1924'te Harp Okuluna girmiş, 1 Ağustos 1926'da Harbiye'den Piyade Asteğmen olarak çıkmıştır (Madanoğlu, 2019, s. 40-42). Harp Okulu mezuniyetinden sonra ilk görev yeri Muğla olmuştur. Muğla'dan Niğde Piyade Alayı'na atanmıştır. Niğde'deki görevi bittiğinde Cizre'ye tayin edilmiştir. Cizredeki görevine devam ederken Urfa Jandarma Mülhaklığı'na atanmış, (Madanoğlu, 2019, s. 65-88) bu görevdeyken III. Sason Harekâtı'na katılmıştır (Karapınar, 2017, s. 47). Orduya döndükten sonra ilk görev yeri İstanbul olmuştur. Balkan Antantı politikası sebebiyle İstanbul'a gelen diplomatları ve bakanları karşılamış, Tören Bölüğü komutanı olmuştur (Madanoğlu, 2019, s. 213-214). 1938-1941 yılları arasında Harp Akademisi'nde bulunan Madanoğlu 1946'da Sıkıyönetim Komutanlığı'nda görevlendirilmiştir. 1947'de önce Boğaz Komutanlığı'na bağlı çalışmış daha sonra Kilyos'ta bulunan 82. Piyade Alayı'nda tabur komutanı olarak görev yapmıştır (Madanoğlu, 2019, s. 261-264). 1952'de NATO'da görevli bulunmuştur (Madanoğlu, 2019, s. 273-274). 1953'te Kore'ye Türk Tugayı Komutan Yardımcılığı'na atanmış, 1953-54 senelerinde Kore'de Kurmay Albay rütbesiyle bulunan Madanoğlu, 1954'te Tuğgeneralliğe yükselmiştir (Milliyet, 28 Ağustos 1954, s. 2). Aynı sene Tuğgeneral rütbesiyle ilk olarak Siirt'te Tümen Komutanlığı'na atanmıştır (Madanoğlu, 2019, s. 182). 1956'da Erzurum 3. Ordu'da Kurmay Başkanvekili olmuştur (Madanoğlu, 2019, s. 3). 1957'de ise Tuğgenerallikten 27 Mayıs'ta adını duyurduğu rütbesi olan Tümgeneralliğe yükselmiştir (Milliyet, 30 Ağustos 1957, s. 5).

Mayıs 1960'a geldiğimizde Cemal Madanoğlu'nun adı 27 Mayıs Darbesi ile duyulmuştur. Ankara'da Garnizon Komutanı olan General Cemal Madanoğlu'na darbe harekâtına başkanlık etmesi için komite tarafından teklif götürülmüş, Madanoğlu'nun cevabı ise olumlu olmuştur (Başgil, 2008, s. 157). Teklifi kabul eden ve artık komitenin bir üyesi olan, Ankara Garnizon Komutanı Cemal Madanoğlu, 27 Mayıs gecesi Harp Okulu'nda yapılan toplantıya başkanlık etmiş, bu sırada zorunlu izne gönderilen Cemal Gürsel İzmir'den Ankara'ya gelene kadar onun adına 27 Mayıs'ı gerçekleştiren ihtilal komitesinin lideri olmuştur. (Milliyet, 14 Haziran 1960, s. 3).

Cemal Madanoğlu hem darbenin ardından kurulan Milli Birlik Komitesi üyeliği hem de Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı görevinde bulunmuştur. Komitede başlayan fikir ayrılıkları sebebiyle de ilerleyen süreçte adını 14'lerin Tasfiyesi olayında duyurmuştur. Komite üyeleri arasında çıkan problemler sebebiyle Gürsel'in onayı Madanoğlu'nun uygulamasıyla komiteden 14 üye yurt dışında pasif görevlere gönderilmiştir. Fakat komite içi cuntalaşma devam etmiş ve bu tasfiyenin üzerinden biraz zaman geçtikten sonra komite içinde bir mücadele daha başlamıştır. Darbe yanlısı subayların ordudan atılması, ordu içerisinde Milli Birlik Komitesi'ne karşı bir gruplaşmayı başlatmıştır. Silahlı Kuvvetler Birliği adı altında oluşan cunta tasfiye sırası kendilerine gelmeden bir an önce Cemal Gürsel'den bazı isteklerde bulunmuşlardır. Bu isteklerde ise karşı gruptan bazı askerler ve Cemal Madanoğlu hedef gösterilmiştir. Gürsel'in bu istekleri kabul etmesi üzerine Madanoğlu görevinden istifa etmiştir (İlyas, 2016, s. 169). Bir süre sonra istifası onaylanan Madanoğlu komiteye bir daha hiç uğramamıştır (Demirer, 2012, s. 260). Bu süreçte komitedeki arkadaşları senatör olarak Meclis'e girmiş fakat kendisi istifasının arkasında durmuştur. "*Biz 27 Mayıs İhtilalini Senato'nun koltuklarına yerleşmek için yapmadık*" cümlesiyle de Madanoğlu, istifa etmesinin gerekçesini açıklamıştır (Başgil, 2008, s. 157).

27 Mayıs 1960 Darbesi'ne Giden Süreçte Komitenin Teşkilatlanması ve Faaliyetleri

27 Mayıs 1960 Darbesi'ni gerçekleştiren ekibin ilk teşkilatlanması 1954 yılının Kasım ayında başlamıştır. İlerleyen süreçte de farklı farklı birçok örgüt kurulmuştur. Bunlardan ilki, Yüzbaşı Dünder Seyhan ve Yüzbaşı Orhan Kabibay tarafından kurulan Tuzla Uçaksavar Okulu Örgütü'dür. Daha sonra yine Seyhan ve Kabibay'ın girişimleriyle aynı sene Harp Akademisi'nde öğrenime başlayan Binbaşı Faruk Güventürk'ün desteği alınarak kurulan Harp Akademisi Örgütü kurulmuştur. Kurmay Binbaşı Talat Aydemir, Kurmay Yarıbay Osman Köksal, Kurmay Binbaşı Sezai Okan ve Kurmay Binbaşı Adnan Çelikoğlu tarafından Okan-Aydemir Örgütü kurulmuştur. Daha sonra Kurmay Binbaşı Sadi Koçaş ve Albay Kenan Esengin tarafından Koçaş Örgütü kurulmuştur. Son olarak Talat Aydemir Hücresi adıyla da bilinen, yine Talat Aydemir tarafından kurularak başka örgütlerle birleşme amacı taşıyan Yüksek Kumanda Akademisi Örgütü kurulmuştur. Bu örgütlerin amacı genel olarak hem diğer örgütlere sızmak hem de hükümeti devirmek olmuştur. İlk hedefini gerçekleştiren örgütler birleşmiş ve kurulan bu oluşum I. Birleşik Örgüt adını almıştır (Özdağ, 1997, s. 75-86).

I. Birleşik Örgüt adını 9 Subay Olayı'nda duyurmuştur. 9 Subay Olayı, 1957'de bir grup subayın hükümeti devirmek adına başlattıkları başarısız bir girişimden ibarettir. Tek bir lider ve tek bir merkez etrafında harekete geçilmemiştir. Bu dönemde Menderes'in ağzından çıktığı söylenen "*Paşalar saltanatını yıkacağım, ben orduyu yedek subaylarla da idare ederim...*" şeklindeki sözler ordu içinde yayılmıştır. Bunların doğruluğunu sorgulamaksızın sadece yayılışı bile, askerlerin isyan etmesine sebep olmuştur (Ş. S. Aydemir, 1993, s. 318-320). Bu olay ile Cemal Madanoğlu'nun ilişkisi ise dolaylıdır. 9 Subay Olayı'nı planlayan bir grup Madanoğlu ile ilişki kurmuş, içlerinden bir Albay gelip kendisine Kani Akman Paşa'nın onunla yemek yemek istediğini söylemiştir. Fakat Madanoğlu şüphelenmiş ve bu yemeğe gitmemiştir. Bu olaydan iki gün sonra da 9 Subay olayı patlak vermiş, olayda ismi geçen subaylar yargılanmıştır. (Madanoğlu, 2019, s. 312).

9 Subay Olayı sebebiyle örgüt çalışmasına ara vermiştir. 1957-1959 arasında geçen bu süre Suspus Dönemi olarak adlandırılır (Ekincikli; Şahin, 2018, s. 50). Artık Suspus Dönemi bitmiş, Koçaş Örgütü'nün girişimleriyle diğer örgütlerdeki subaylarla tekrar temasa geçilmiş ve 27 Mayıs'ı gerçekleştiren ve birinciden evrilen II. Birleşik Örgüt, temelinde Sadi Koçaş'ın olduğu bir örgüt olarak kurulmuştur. Bu örgütün amacı öncelikle önemli isimlerle temas kurmak ve önemli makamlara örgütteki subayları yerleştirmektir. 27 Mayıs'ı gerçekleştiren II. Birleşik Örgüt'ün faaliyetleri arasındaki en önemlilerden birisi ise, Orgeneral Cemal Gürsel'i örgüte sokmak olmuştur. Gürsel, 4 Şubat 1959'da darbeye destek vermeyi kabul etmiştir (Özdağ, 1997, s. 109-122).

Önemli isimlerle temaslar devam etmiş, ele geçirilmesi planlanan önemli makamlar belirlenmiştir. Bu makamlar arasında özellikle Ankara Cumhurbaşkanlığı Köşkü Muhafız Alayı, Kurmay Şubesi, Garnizon Komutanlığı ve Harp Okulu bulunmaktadır. Cumhurbaşkanlığı Köşkü Muhafız Alayı'na Milli Savunma Bakanlığı'nda Teknik Büro Şefi olan Kurmay Albay Osman Köksal tayin edilmiştir. Böylece komite ilk hedefine ulaşmıştır (Başgil, 2008, s. 156, 157). Köksal'dan boşalan yere ise, yine bir komite üyesi olan Kurmay Yarbay Suphi Karaman getirilmiştir ki bu da komite için önemli bir adımdır çünkü bu sayede diğer hedef olan Kurmay Şubesi de ele geçirilmiştir (Ş. S. Aydemir, 1993, s. 323, 324). Garnizon Komutanlığı makamın başında bulunan kişi ise Tümgeneral Cemal Madanoğlu'dur. Madanoğlu'na ulaşılması, hali hazırda izne gönderileceği bilinmeyen Gürsel'in gönderildikten sonra çekilecek olan lider sıkıntısına da cevap olacaktır (Başgil, 2008, s. 157). Çünkü zaten hükümet karşıtı olan bir generaldir. Madanoğlu, henüz komitenin haberi olmasa da aranan liderin bulunmasına sebep olmuştur. Madanoğlu'nun bu makamda olması ve liderliği de kabul etmesi son hedef olan Harp Okulu'nun da dolaylı olarak ele geçirilmesini sağlamıştır. Harp Okulu'nu o gece Ankara Garnizon Komutanı vasfıyla yöneten kişi Madanoğlu olmuştur (Milliyet, 14 Haziran 1960, s. 3).

27 Mayıs 1960'tan önce komitede lider olarak düşünülen Cemal Gürsel'in İzmir'e gitmesiyle darbeyi komuta edecek bir general gerekmiştir (Sanlı, 2017, s. 26). Bu arayış Cemal Madanoğlu'nun bulunmasıyla son bulmuştur. Madanoğlu'nun ilk etapta "ben bu işe gelmem arkadaşlar, benden büyük rütbe lazım" demek suretiyle tereddütünü belirttiğine şahit olunmuş fakat bu tereddüt kısa sürmüş ve Madanoğlu komiteye girmeye razı olmuştur (İpekçi; Coşar, 1965, s. 159). Bundan sonra yapılan tüm planlar ve toplantılar Madanoğlu'nun liderliğinde düzenlenmiştir. Darbe gecesi her ne kadar şüphelendiyseler de iktidar her şeyden habersizdi. O gece hükümeti devirecek ekibin beyin kadrosu, Harp Okulunda son hazırlıkları ile uğraşmaktaydı. Fakat bu iş, bir plan olmadan gece baskını gibi düzenlenmiştir. Harekâtın ordusunu ise genç Harbiyeliler oluşturmuştur. O gece komite başında aktif bulunan kişi Madanoğlu olmasına rağmen kendisinin rütbesinin darbe metni altına atılacak imza için yetersiz kalacağını düşünerek atılan imzanın "Türk Silahlı Kuvvetleri" adına atılmasına karar vermiştir (Birand; Dündar; Çaplı, 2016, s. 192, 193). Harp Okulu'nda toplanan askerlerin yerleri ayarlanmış ve yapacak işleri bitmiştir. Gece 3.15'te ilk öncüler görevleri istikametinde okulu terk etmeye başlamış ve tam 10 dakika sonra tanklar harekete geçirilmiştir. İlk olarak Sıkıyönetim Komutanlığı işgal edilmiş, Madanoğlu, darbe karargâhını Harp Okulu'ndan yeni ele geçirilen Sıkıyönetim Binası'na taşımıştır. Daha sonra da Genelkurmay işgal edilmiş ve orada da bir karargâh kurularak darbe üç ana merkezden yürütülmek üzere düzenlenmiştir (Ş. S. Aydemir, 1993, s. 424). Başkentteki birlikler artık darbenin emrine girmiş, şimdi ise Anadoludaki ordu komutanlarına haber verme sırası gelmiştir ki darbeyi Anadolu'ya onlar taşıyacaktır. Üst kademelerdeki ordu mensuplarının iktidar yanlısı olduğu düşünülecek olursa büyük riskler alınarak Anadolu'daki ordu komutanlarına haberler verilmiştir. Fakat komutanlara haber verildiğinde olumsuz bir tepkiyle karşılaşılmamış ve darbe başarıya ulaşmıştır (Birand; Dündar; Çaplı, 2016, s. 197, 198). Yapılan planla ve başarılı uygulamayla 27 Mayıs sabahı Kara, Deniz, Hava Kuvvetleri ve Jandarma Birlikleri'nin aynı hedef etrafında birleşmeleriyle darbe hızla ilerlemiş ve harekât kan dökülmeden tamamlanmıştır (Önder, 2014, s. 295). Bundan sonra artık tutuklamalar başlamıştır. Tutuklular Harbiye'ye sığmayacak kadar çoğalınca Madanoğlu 27 Mayıs akşamı birçok tutukluyu geri yollamıştır. DP'liler

de bunun üzerine gerçekten seçime gidileceğine inanmıştır. Ancak geçici anayasayı hazırlayacak olan Profesörler Heyeti gelince durum bir anda değişmiştir (Birand; Dündar; Çaplı, 2016, s. 227, 228). "*Anayasayı ihlal eden DP'li tutukluları serbest bırakırsanız, siz de meşruiyetinizi kaybedersiniz*" uyarısında bulunan (Oktay, s. 10) profesörlerin devreye girmesiyle durum değişmiş ve inanılan seçime gidilememiştir. Gönderilen isimler ise tekrar tutuklanmıştır. Profesörlerin gelmesi ve inanılan seçime gidilememesi ise Madanoğlu tarafından Bayar'a götürülen istifa teklifinin reddedilmesiyle de bağlantılıdır. Bunun için Madanoğlu epeyce ısrarcı olmuştur. Celal Bayar'a yapılan istifa teklifi kabul edilseydi, darbe belki bir hükümet darbesi olarak da geçiştirilebilirdi fakat profesörlerin devreye girmesiyle başlangıçta darbe olan bu olay aşama aşama bir ihtilale dönüşmüştür (Ş. S. Aydemir, 1993, s. 422).

Cemal Madanoğlu'nun Milli Birlik Komitesindeki Faaliyetleri ve Anayasa Komisyonu'nun Toplanmasındaki Rolü

Cemal Madanoğlu, Celal Bayar'ın istifasını alabilmek için epeyce uğraşmıştır. Uğraşmasının sebebi ise, devlet başkanlığının boşalmasını sağlama isteğinden kaynaklanmıştır. Eğer kabul etseydi onun yerine atama ile tayin yapılacak ve meşrûluk sorunu kolayca aşılacaktı. İstifa etmeyi reddetmesi üzerine artık hükümetin meşrûlaştırılmasını yani bu darbeyi bir hukukî dayanak üzerine oturtmayı hedefleyen darbe ekibi kendisine bir fiilî lider, bir komite, komiteye bir isim ve de hükümet bulma gayretine girmiştir. Çabuk karar veren, pratik bir general olarak tanınan Madanoğlu, bu karışıklığın böyle gitmeyeceğini ve bir teşkilatlanmanın olması gerektiğini fark etmiştir. Bu uğurda yapılan eylemlerden ilki, komiteye bir isim aramak olmuştur. İlk önce "*Milli Kurtuluş Komitesi*" ismi ortaya atılmış, fakat "*Milli Birlik Komitesi*" ismi teklif edilince Madanoğlu bunu benimsemiştir. İsmi bulan komite artık kendisine fiilî bir lider bulma çabasına girmiştir. Lider ise yoldadır. 27 Mayıs günü İzmir'den alınıp Ankara'ya getirilen Orgeneral Cemal Gürsel, Ankara'ya geldiği vakit daha ne Milli Birlik Komitesi'ni biliyordu ne de komitenin üyelerinden birini tanıyordu. Profesörler geldiğinde onlarla her ne kadar lider vasfında Gürsel muhatap olmuşsa da profesörler heyetinin gün gelince toplanması gerekeceği ihtimalini düşünen ve günü geldiğinde arayıp bir emirle onları toplayan kişi Cemal Madanoğlu olmuştur (Ş. S. Aydemir, 1993, s. 445, 446).

İsmi bulunan Milli Birlik Komitesi kurulmuş, görevler dağıtılmış, en kıdemli örgütçülerden sekiz subay bir odaya kapanmış ve ortaya, harekete katılmış olanlardan 38 kişilik bir liste çıkarılmıştır (Birand; Dündar; Çaplı, 2016, s. 229). Böylece komite üyeleri de belli olmuştur. Üye isimler şunlardır: Cumhurbaşkanı Orgeneral Cemal Gürsel, Orgeneral Fahri Özdilek, Tümgeneral Cemal Madanoğlu, Tuğgeneral İrfan Baştuğ, Tuğgeneral Sıtkı Ulay, Albay Alparslan Türkeş, Havacı Albay Mucip Ataklı, Albay Osman Köksal, Albay Fikret Kuytak, Albay Sami Küçük, Havacı Albay Haydar Tunçkanat, Albay Ekrem Acuner, Albay Muzaffer Yurdakuler, Yarbay Refet Aksoylu, Yarbay Orhan Erkanlı, Yarbay Orhan Kabibay, Yarbay Mustafa Kaplan, Yarbay Suphi Karaman, Yarbay Sezai Okan, Yarbay Ahmet Yıldız, Havacı Binbaşı Emanullah Çelebi, Binbaşı Fazıl Akkoyunlu, Binbaşı Vehbi Ersü, Binbaşı Suphi Gürsoytrak, Binbaşı Kadri Kaplan, Binbaşı Muzaffer Karan, Binbaşı Mehmet Özgüneş, Binbaşı Şükran Özkaya, Binbaşı Şefik Soyuyüce, Binbaşı Dündar Taşer, Denizci Binbaşı Münir Köseoğlu, Denizci Önyüzbaşı Selahattin Özgür, Denizci Önyüzbaşı Rıfat Baykal, Yüzbaşı Ahmet Er, Yüzbaşı Numan Esin, Yüzbaşı Kamil Karavelioğlu, Yüzbaşı Muzaffer Özdağ, Yüzbaşı İrfan Solmazer (Turgut, 1995, s. 200, 201).

Genel çerçevede bakıldığında MBK üyelerinin farklı görüşlere sahip oldukları dikkat çekmektedir ki zaten MBK aynı ideolojik görüşlere sahip kişilerden kurulmamıştır. Bu farklılık ise ileride 14'lerin Tasfiyesi adıyla bilinen olaya sebebiyet verecek ve bugün kurulan MBK kısa süre sonra kendi içinde ikilem yaşamaya başlayacaktır. Komite içinde yaşanan çatışmanın sonucu ise 13 Kasım Olayı (14'lerin Tasfiyesi) ile son bulacaktır (Sanlı, 2017, s. 92, 93).

27 Mayıs'tan hemen sonra Milli Birlik Komitesini temsil etmesi adına bir kabine kurulmuştur. Cemal Madanoğlu ise Ankara Kumandanı görevinde bulunmuştur (Sanlı, 2017, s. 33). Cemal Gürsel'in Ankara'ya getirilmesine kadar, Milli Birlik Komitesi'nin fiilen başkanlığını yapan Madanoğlu, darbeye komuta etmiş, (Demirer, 2012, s. 78) darbeden sonra olacakları da öngörebilmiştir. Bu öngörünün en büyük kanıtı, Madanoğlu'nun darbe gecesi askerlere ettirdiği "*Sizden söz istiyorum. Hepimiz görevimizin dışında hiçbir vazife kabul etmiyoruz*" yemini olmuştur (Birand; Dündar; Çaplı, 2016, s. 188). Darbenin ertesinde Madanoğlu hiç planda olmayan bir yönetime başvurmuştur. Komitenin amacı ülkede farklı olaylara zemin hazırlayıp tarihe farklı şekilde geçmek olmamıştır. Amaç en başından beri iktidar değişikliğinden ibarettir. İstifa kabul görseydi

komitenin; *"Haydi baylar işinize devam edin, devlet başkanınızı seçin, kabinenizi kurun ama anayasayı da teminat altına alın ki biz o vakit kışlarımıza döneriz..."* demesi, dememesinden çok daha yüksek bir ihtimaldi (Ş. S. Aydemir, 1993, s. 444) ki zaten Madanoğlu ve Gürsel Paşalar da darbeden hemen sonra iktidarı sivillere bırakmak düşüncesiyle bu harekete baş olmayı kabul etmiş isimlerdir. Madanoğlu her ne kadar yönetimde kalmak istemese ve bunu sonuna kadar savunsa da mevcut karışıklıktan sonra yapılan darbeyi meşru bir zemine oturtmak mecburiyeti sebebiyle üniversite devreye sokulmuştur (Birand; DüNDAR; ÇAPLI, 2016, s. 226).

Böyle bir ortamda bu endişeleri gidermek adına ilk gün Madanoğlu'nun emriyle İstanbul'dan Ankara'ya üniversite profesörleri davet edilmiştir. Bunlara MBK üyeleri, *"İlim Heyeti"* adını vermiştir. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğretim üyelerinden oluşan İlim Heyeti'nde yer alan bu isimler: Ord. Prof. Rektör Sıddık Sami Onar, -ki bu ilim heyeti aynı zamanda heyete komisyon başkanlığı yapan Onar'ın adı ile *"Onar Komisyonu"* olarak da bilinir- Ord. Prof. Hüseyin Nail Kubalı, Prof. Naci Şensoy, Ord. Prof. Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, Prof. Ragıp Sarıca, Prof. Tarık Zafer Tunaya ve Prof. İsmet Giritli isimlerinden oluşmaktadır (Ş. S. Aydemir, 1993, s. 432).

Cemal Madanoğlu esasen profesörleri, anayasayı bir an evvel hazırlamalarını istemek ve şu an görevinin ne olduğu belli olmayan askeri bir an evvel kışlaya çekmek için Ankara'ya çağırmıştır. Madanoğlu'nun aklındaki fikir, Yargıtay, Danıştay, Askeri Şura vs hepsini meclise toplamak ve onları Kurucu meclis olarak tanıtmaktır. Hükümet ilan edildiğinde de asker kışlarına dönecektir. Başından beri düşünülen budur. 3 ay içinde seçimlere gidilmesi ve askerin siyasetten çekilip kışlarına dönmesi planlanmıştır. Fakat profesörler Madanoğlu'nun *"Her şey sizden. Kurucu meclis olarak hükümetinizi ilan edin, ben askeri çekeyim"* görüşüne hiç beklenmeyen bir çıkış yapmışlar, bütün planları alt üst etmişlerdi. Sıddık Sami Onar Madanoğlu'na hükümetten çekilmeyin, yasama yetkisiyle donatılmış bir ihtilal komitesi kurun demiştir: *"Devlet reisi de, hükümet reisi de sizden olsun!"* (Birand; DüNDAR; ÇAPLI, 2016, s. 228).

Cemal Madanoğlu ve 14'lerin Tasfiyesi

Komitedeki bazı isimler kendilerini belli etmeseler de en başından beri askerin hükümette uzun süre kalmasını desteklemişler, bu niyetlerini de 27 Mayıs'tan çok önce kurulan komiteleşme evresinde belli etmişlerdi. Bu isimlerden komite üyesi olan ve Başbakanlık Müsteşarı görevinde bulunan Albay Alparslan Türkeş'in görüşü en başından beri *sonu belli olmayan bir süre askeri yönetim kurulması* yönünde olmuştur. Fikrini örgüt içinde kabul ettiremeyeceğini fark edince Türkeş, öncelik olarak alt rütbeli subaylara yönelmiştir (Özdağ, 1997, s. 112). Türkeş gibi düşünenlerin sayısının artmasıyla da MBK içinde zaten ideolojik anlamda vâd olan ikilem, profesörlerin önerisiyle perçinlenmiş, gün yüzüne çıkmaya başlamıştır.

MBK içinde seçime gitmek ve iktidarda kalmak isteyenler üzerine iki grup oluşmuştur. Komitedeki fikir ayrılıklarının daha da belirginleşmeye başlaması, Türkeş ile Madanoğlu'nun başını çektiği iki farklı grubun oluşması ile paralellik gösteren bir gelişmedir. Türkeş ve grubunun Madanoğlu ve grubundaki isimlerden farklı görüşü komiteyi iktidarda kalmaya ikna etmeye çalışmalarından kaynaklanmıştır. Madanoğlu'nun başını çektiği grubun görüşleri ise bir referandum olması yönündedir. Onlar bir an evvel sivilleşme çabasıdadır (Seyhan, 1966, s. 113-115). Türkeş ve grubunun radikal olması, yönetimi sivillere bırakmak istememesi ve bu uğurda bakanların da değişeceğinin rivayet edilmesi komitenin rahatsızlığını perçinlemiştir. Sonrasında Türkeş ile grubu *"hükümetin yeterince hızlı olmadığı ve komitenin icrayı ele alması gerektiğini"* önermiş, komite oylaması ile sunulan bu teklif 19 karşı oyla reddedilmiştir. Ayrıca dikkat çeken başka bir eylem de Türkeş ve grubunun kabineden 10 bakanı görevinden uzaklaştırması olmuştur (Milliyet, 6 Nisan 1965, s. 5).

İlerleyen süreçte Madanoğlu-Türkeş arasındaki gerginlik iyice artmış, bu durum komite içine de yansımıştır. Zaten Madanoğlu ve grubu tarafından gücü ele geçirme mücadelesi şeklinde algılanan Türkeş ve grubunun davranışları, Madanoğlu'nun gözüne iyice batmış, bunun üzerine Türkeş'in Başbakanlık Müsteşarlığı görevinden alınmasına karar verilmiştir. Komite dışında bir araya gelmeyen Madanoğlu ve grubu bir yana, diğer grubun her gün Başbakanlıkta toplanması ve planlar yapması Madanoğlu'nun dikkatini çekmiştir. Komitede bir ikiliğin doğmuş olması halk nezdinde çok da olumlu karşılanmayacaktır. Fakat tedbir alınması adına bu girişimin en doğru hareket olduğuna karar verilmiştir (Oktay, s. 13-15). Gücü ele geçirme mücadelesindeki iç çekişme Türkeş'in müsteşarlık görevinden alınmasıyla şimdilik son bulmuştur. Fakat Türkeş'in müsteşarlıktan alınması bir işe yaramayınca artık tüm grubun komiteden tamamıyla uzaklaştırılması fikri doğmaya başlamıştır. 13 Kasım'a giden süreçte Madanoğlu'nun Türkeş ve grubundakiler hakkında ilk düşüncesi 38 kişilik komiteyi sivillerle,

profesörlerle, öğrenci temsilcileriyle genişletmek olmuştur ki bu sayede Türkeş ve grubunun komitedeki etkisi kırılacaktır. Kendisi bu hazırlık içindeyken Gürsel, Türkeş ve grubundaki 7 ismin Kars Kalesi'ne kapatılması fikrini Madanoğlu'na teklif etmiştir. Sonuç olarak komiteyi genişletmek veya Kars Kalesi'ne hapsetmek fikirlerinden vazgeçilmiş ve 14 ismi yurtdışına çıkarma fikrinde kesin karar verilmiştir (Madanoğlu, 2019, s. 314). Verilen karara giden yolda Madanoğlu'nun Gürsel ile konuşmaları belirleyici olmuştur. Gürsel düğmeye basmış, Madanoğlu uygulamaya başlamıştır. Gürsel ve Madanoğlu'nun anlaştığı üzere bu isimler görevlerinden alınmaya karar verilmiş ve plan hazırlanmıştır. Madanoğlu güvendiği isimlerle, beş-altı kişi birleşip karar vermiş, oylamış ve 14 kişide durulmuştur. "14 sayısı" rastlantısalıdır. Çünkü daha fazla ismin yollanması ona göre komitede kalanları da sıkıntıya düşürebilirdi. Madanoğlu "Yeter bu kadar, kendimizden fazlasını sürgüne göndermiş olmayalım" diyerek gönderileceklerin sayısını daha fazla artırmamıştır (Birand; DüNDAR; Çaplı, 2016, s. 256, 257).

Artık karar verilmiş, 14 isme gönderilecek olan yazı hazırlanmış, sabaha karşı harekete geçilmiştir. Madanoğlu sabah 5.30'da Merkez Komutanı'nı ve Harp Okulu Komutanı'nı yanına çağırarak durumu anlatmıştır. Tasfiye edilenlerin evlerinden çıkmamaları istenmiştir (Yıldız, 2001, s. 200). Alınan karar, ihraç edilecek isimlere sabah 7.00'de emniyetten iki sivil polis tarafından bildirilmiştir. Her bir kişiye gönderilmek üzere ikişer memur görevlendirilmiştir. Tebliğ zarfının birini polisin biri verirken diğeri evin önünde tedbir amaçlı beklemiştir. Zarfın içinde yazanlar ise; "Emekliye ayrıldınız, ikinci bir emre kadar evinizden çıkmayacaksınız. 7.30'da ajans haberlerini dinleyiniz!" şeklindedir. Gürsel'in emri mühürlü bir zarf içinde 14 kişiye tebliğ edilmiştir (T. Aydemir, 2017, s. 64). Madanoğlu'nun, Cumhurbaşkanı Gürsel'in de bilgisi dâhilinde aldığı karar ve uyguladığı planla Türkeş, 10 gün gözaltında kaldıktan sonra Hindistan-Yeni Delhi Büyükelçiliği'nde pasif bir göreve yollanmış, diğer komite üyeleri de benzer görevlerle yurtdışına gönderilmiştir. 14'ler dosyası ise bu şekilde kapanmıştır (Birand; DüNDAR; Çaplı, 2016, s. 258).

Silahlı Kuvvetler Birliği Cuntası'nın Kurulması ve Cuntayı Tasfiye Kararı

Silahlı Kuvvetler Birliği cuntası, 14'lerin yurtdışına gönderilmesi sırasında örgütlenen bir darbeci subaylar hareketi olarak başlamıştır. Cemal Madanoğlu, 13 Kasım Harekâtı'nı sessiz ve olaysız şekilde uygulamıştır. Yanında yardımcıları, planlayıcıları da yoktur ve işin büyük kısmını Cemal Gürsel'in emrine mutabık kalarak tek başına halletmiştir. Madanoğlu-Türkeş anlaşmazlığı üzerine MBK'deki kutuplaşmalar 14'lerin tasfiye edilmesine ve ilerleyen süreçte SKB'nin kurulmasına etki eden sebeplerden biri olmuştur (İlyas, 2016, s. 169).

Cunta iki koldan yönetilmiş; İstanbul kolunda Tuğgeneral Faruk Gürler, Ankara kolunda ise Albay Talât Aydemir başı çekmiştir. Toplantıların gündeminin belirlenmesinde ve alınan kararlarda bu iki komutanın rolü oldukça büyüktür (Deniz, 2003, s. 22). Bilhassa Aydemir, 27 Mayıs'a giden süreci düzenleyen ilk isimler arasında olduğu halde 27 Mayıs'ın gerçekleştiği sırada Kore'de görevli bulunduğu için MBK'de yer alamayan bir isim olarak SKB'nin örgütlenmesinde ve yapılan toplantılarda en aktif olan isimdir (Ş. S. Aydemir, 2011, s. 535).

SKB'nin önemli bir isim olarak çıktığı şu sıralarda politik yarışta olanlar: kumanda kademesi, MBK ve SKB olmuştur. Hali hazırda ortada tek bir güç yoktur fakat MBK'nin ismi ve gücü diğerlerine nazaran daha meydandadır. Bu sebepten Gürsel'in ve Madanoğlu'nun komiteyi dağıtarak idareye direkt olarak el koyacakları söylenmektedir. SKB de bu korkuyla gittikçe genişlemekte ve kilit noktaları ele geçirmektedir (Erkanlı, 1972, s. 181). Birçok ismi kendisine bağlayan cunta, komitenin zaafa düştüğü sırada bir güç haline gelmiştir. Amaçları, zayıflayan darbe kadrolarından üstün olup, gerçek anlamda bir darbe gücü haline gelmek olmuş ve bunu da başarmışlardır (Esin, 2005, s. 220-221).

Cemal Gürsel ve MBK üyelerinin yarısından fazlası, kendilerini tasfiye etmek için kurulmuş olan ve giderek güç kazanan SKB'nin otoritesine karşı en kısa zamanda tedbir almak zorunda olduklarını anlamışlardır. Çünkü cunta birçok yere sızmıştı. Özellikle Havacılarla işbirliğini genişletmiş ve Hava Kuvvetleri Komutanı İrfan Tansel'i de kazanmıştı. Genelkurmay İkinci Başkanı General Muhittin Önür'ün yanında ayrıca Donanma Komutanı Amiral Necdet Uran'ı ve hatta General Cemal Tural'ı da tarafına çekmiş, artık karşı konması çok zor olan bir güç kazanmıştı. MBK'ye bağlı birlikler cuntaya bağlı birliklere nazaran zayıf kalmıştı. Bu uğurda tedbir alınması gerektiği düşünülmüştür. SKB'ye karşı başından beri mücadele eden Cemal Madanoğlu ve yanındaki isimler cuntanın tasfiye edilmesinin zorunlu olduğuna karar vermiş, tasfiye planının hazırlanmasını ve ivedilikle uygulanmasını istemiştir.

Tasfiyenin İlk Adımı: İrfan Tansel Olayı

Cuntaya liderlik eden Hava Kuvvetleri Komutanı İrfan Tansel'in tayin kararı, tasfiye planının ilk aşamasıdır. SKB adına hareket eden Tansel, Mayıs ayı sonlarına doğru komitenin çalışmalarını iyiden iyiye kontrol altına almış, hiçbir meselenin kendisinden habersiz karara bağlanmasına rıza göstermemeye başlamıştır (Örtülü, 1966, s. 111-113). Tansel'in kesin tayinine karar verilmiş ve karar çıktıktan sonra Madanoğlu Tansel'i arayarak "Eviden dışarı çıkmaması gerektiğini" bildirmiştir (Yıldız, 2001, s. 209).

Cunta karara itiraz etmiştir. Tayin kararına itiraz edilmesi üzerine "Tansel Olayı" yaşanmıştır. Bu durum ise cuntanın tavrını iyice netleştirmiştir (Erkanlı, 1972, s. 183). Tansel Olayı, SKB'nin, İrfan Tansel'in Washington-NATO Daimi Grubu'na tayini üzerine Hava Kuvvetleri Komutanlığı'na atanan Tümgeneral Süleyman Tulgan'ı tanımaması ve Tansel'in görevine iadesini istemesi ile başlayan olaydır (Özçelik; Güneş, 2018, s. 286). İrfan Tansel'in Washington'a gönderildiği haberini alan cunta üyeleri acilen bir jet filosu tatbik etmiş, Tansel'i götüren uçağın peşine düşülmüştür. Jetler Tansel'i Washington'a götüren askerî uçağı Türk sınırlarını geçmeden yakalamış ve etrafını çevirerek uçağı derhal geri dönme emrini vermiştir. Uçak, jetlerin arasından geri dönmek zorunda kalmış ve 1 saat kadar sonra da Mürted Hava Üssüne inmiştir. Bu girişime karşılık olarak Ankara Komutanı Cemal Madanoğlu ile Cumhurbaşkanlığı Muhafız Alayı Komutanı Osman Köksal, Köksal'ın başında bulunduğu alayı alarma geçirmiştir. Fakat Muhafız Alayı, cuntaya bağlı kıtalar karşısında çok zayıf kalmıştır. Hava Kuvvetleri de alarm durumuna geçmiş, jetler filolar halinde Cumhurbaşkanlığı Köşkü üzerinde gösteri uçuşları yapmaya başlamıştır. Garnizondaki bütün komutanlarla 28. Tümen Karargâhı'nda acil bir toplantı yapılmıştır. Çıkan karara ve kabul edilecek olan ultimatoma binaen İrfan Tansel görevine iade edilmiştir (Örtülü, 1966, s. 117, 118).

Önceleri komite ve cunta arasında arabuluculuk rolüyle tanınan, SKB'den gelecek olan herhangi bir harekete katiyen karşı olan dönemin Genelkurmay Başkanı Cevdet Sunay da artık SKB'ye katılmıştır. Bundan sonra cunta fillî lider olarak Sunay'a bağlanmıştır (Ş. S. Aydemir, 2011, s. 550, 551). Sunay'ı da arasına alan ve tamamen güçlenen SKB, Talat Aydemir'in hazırladığı 6 maddelik ultimatomu Genelkurmay Başkanı'na ulaştırmak üzere yollamıştır (T. Aydemir, 2017, s. 251, 252). 7 Haziran 1961'de verilen ultimatoma adeta tehdit doludur. Artık SKB'nin amacı, MBK'yi tamamen devre dışı bırakmak ve fiili liderliği eline geçirmek olmuştur. İstedikleri, MBK'nin sadece bir isimden ibaret kalmasını sağlamaktır.

Muhtıranın verildiği dönemde Talat Aydemir Kurmay Albay Sadi Koçaş ile görüşmüş ve Aydemir ondan Gürsel ile SKB arasında arabuluculuk yapmasını istemiştir. Koçaş muhtıra metnini okuduktan sonra şaşkınlığını gizleyememiştir. Aydemir ondan hem arabuluculuk yapmasını istemiş hem de isteklerinin tamamını ve bunların gerekçelerini söylememiştir. Teklifi kabul eden Koçaş, Gürsel ile görüştüktan sonra Madanoğlu ile de görüşmüş ve Madanoğlu Koçaş'a arabuluculuk yapması durumunda SKB ileri gelenlerinin ortamdan çekilmesini sağlayıp sağlayamayacağını sormuştur. Eğer bunu başarır, gerekirse kendilerinin de istifa edebileceklerini söylemiştir (Koçaş, 1977, s. 824-827). Fakat arabuluculuk pek işe yaramamıştır. Verilen bu ultimatoma kabul edilmesi, SKB'nin güçlenmesine ve otoritesini güçlendirmesine sebep olmuştur. Bu olayla da 14leri tasfiye eden Madanoğlu'nun gücü yok edilmiş, Madanoğlu MBK dahil tüm görevlerinden istifa ettiğini açıklamıştır. (Onuş, 2010, s. 234). Gürsel her ne kadar ultimatoma kabul etmişse de ileri sürülen teklifleri son derece aşırı bulmuştur. Bunların yerine getirilmesiyle MBK'nin hiçbir fonksiyonu ve itibarı kalmayacağını söylemiş ve isteklerde fedakârlık yapılması gerektiğini belirtmiştir. Fakat hiçbir şey değişmemiş, taviz verilmemiştir. (Örtülü, 1966, s. 121-123).

Tasfiye'nin Son Adımı: Cemal Madanoğlu'nun İstifası

Ülmatomun kabul edilmesi üzerine güç tamamen SKB'nin eline geçmiştir. Bunun üzerine birçoğu istifaya kararlı olan MBK üyeleri arasından istifa eden isim sadece Ankara Komutanı Korgeneral Cemal Madanoğlu olmuştur. Madanoğlu Ankara Komutanlığı'ndan ayrılınca MBK üyeliğinden de istifa etmiş ve 9 Haziran 1961 günü, İstanbul'a gitmiştir. Madanoğlu'nun istifasını takip eden günler, ultimatoma yer alan isteklerin peyderpey gerçekleşmesiyle geçmiştir. SKB'nin tüm istekleri yerine getirilmiştir ve MBK artık sadece ismen vardır. Özellikle 1961'in Haziran ayının ortalarından itibaren ülkenin idaresi fiilen SKB ekibine geçmiştir (Örtülü, 1966,

s. 121-123).

13 Kasım Olayı'ndan sonra yaşanan bu süreçte 1961 Anayasası kabul edilmiş ve ikinci bir Milli Birlik Komitesi kurulmuştur. II. MBK'de bulunan üye isimler şu şekildedir: Başkan Cemal Gürsel; Ekrem Acuner, Refet Akkoyunlu, Mucip Ataklı, Emanullah Çelebi, Vehbi Ersü, Suphi Gürsoytrak, Suphi Karaman, Kadri Kaplan, Kâmil Karavelioğlu, Osman Köksal, Fikret Kuytak, Sami Küçük, Cemal Madanoğlu, Sezai Okan, Fahri Özdilek, Mehmet Özgüneş, Selâhattin Özgür, Şükran Özkaya, Haydar Tunçkanat, Sıtkı Ulay, Ahmet Yıldız, Muzaffer Yurdakuler (Ş. S. Aydemir, 1993, s. 502). Bu isimler yeni anayasaya göre aynı zamanda Cumhuriyet Senatosu'nda da tabii senatörlük koltuğunu elde etmiştir. Üyelerden 21'i tabii senatör adıyla senatoya girmiştir. General İrfan Baştuğ'un vefatıyla bir kişi eksilen senatör kadrosu ayrıca Cemal Madanoğlu'nun istifasıyla da bir kişi daha eksilmiştir. Çünkü ordudan ve komite üyeliğinden istifa eden Madanoğlu aynı zamanda senatörlükten de istifa etmiş ve senatör olmayacağını her seferinde yineleyerek bildirmiştir (Cumhuriyet gazetesi, 10 Eylül 1961, s. 5). Senatörlük koltuğuna oturmak istemeyen Madanoğlu'nun her yerden istifasının sebebi, SKB'ye bağlantılı şekilde ortaya çıkan Tansel Olayı'dır. Bu olaydan sonra istifasını veren Madanoğlu SKB oluştuktan sonra kontrolü iyice elinden kaçırdığını anlamıştır (Birand; Dündar; Çaplı, 2016, s. 264).

Hakimiyetini kaybettiğini düşünerek bu örgüt yüzünden seçimlere 3 ay kala MBK'den istifa eden Madanoğlu'na istifasını geri alılabilmek için özel ikna ziyareti yapılmış fakat işe yaramamıştır. Artık Madanoğlu'nu geri dönmesi için ikna etmeye çalışmaktan vazgeçilmiştir. Kararı kesin olan Madanoğlu, Ekim ayında diğer MBK üyeleriyle beraber emekliye sevk edilmiştir (Milliyet, 11 Ekim 1961, s. 1). O emekli olduktan sonra yerine bir tebliğ yayınlanarak Ankara Komutanlığı'na Korgeneral Ali Keskiner tayin edilmiştir. Gürsel tarafından izinli olduğunun kabul edildiği süreçte de Ali Keskiner Madanoğlu'nun yerine tayin edilmişti yine emekliliği onaylandığında da duruma aynı şekilde devam edilmiştir (Milliyet, 10 Haziran 1961, s. 1).

Sonuç

27 Mayıs'a giden süreçte ordu içinde Demokrat Parti'nin ve parti kurumlarının ülkeyi istenen refaha ulaştırmakta yetersiz kalacağına dair bir inanç başlamıştır. Demokrat Parti'nin on yıllık iktidarında yaşanan gelişmeler de bu inancı perçinlemiştir. Ordu ise rejimi koruma ve Atatürk ilkelerini hakkıyla uygulama görevini 27 Mayıs 1960'ta doğrudan müdahale ile yerine getirmek istemiştir. Tümgeneral Cemal Madanoğlu'nun liderliğinde yapılan bu müdahale diğer hükümet darbelerinden farklıdır. Seçimle gelen bir hükümet asker eliyle devrilmiş, ilk zamanlarda sıradan bir darbe olarak gözükmüştür. Fakat darbe, darbe olarak kalmamıştır. Cemal Madanoğlu'nun girişimleri ile devreye giren profesörler aracılığıyla bir Anayasa Komisyonu kurulmuştur. Böylece komite üyeleri senato koltuklarına oturmuş ve Türkiye'de çift meclisli bir dönem başlamıştır. Bu yönüyle başlangıçta darbe olan bu eylem peyderpey bir ihtilâle dönüşmüştür. Daha öncesinde ve sonrasında 27 Mayıs'ın benzerine rastlanmamıştır. Darbeler normal şartlarda fikirleri ve uygulamaları onaylanmayan hükümetin devrilmesi ve hemen ardından ordunun onayladığı başka bir hükümetin kurulması yani yönetimin sivilere bırakılması mantığını içerir. Fakat 27 Mayıs'ta darbeden sonra en erken vakitte seçimlere giderek sivilleşme amacından uzaklaşmıştır. Komite içinde politikada yer edinmek için hemen sivilleşmek istemeyen bir askerî kesim vardır ki bu sebepten darbe komitesi kendi içinde ayrıklık yaşamış ve cuntalaşmalar başlamıştır. 27 Mayıs ile başlayan komite içi cuntalaşmalar komitenin çalışmalarını aksatmıştır. Asıl amaçtan uzaklaşılmasına sebep olan isimler komiteden tasfiye edilmiş fakat cuntalaşmanın önü alınamamıştır. Fikir ayrılıkları devam etmiştir. Bu durum komiteye oldukça zarar vermiş, yine bir tasfiye planına girilmiş fakat bu sefer başarılı olunamamıştır. Bu da ilerleyen süreçte Cemal Madanoğlu'nun istifasına sebep olmuştur. Bazı subayların kendi siyasi ideolojileri ve şekillendirmek istedikleri hükümet hayalleri, asıl amaçlarının önüne geçmiştir.

Kaynaklar

- Aydemir, Ş. S. (1993). Menderes'in Dramı (1899-1960), İstanbul: Remzi Kitabevi
- Aydemir, Ş. S. (2011). İkinci Adam (1950-1964), (Cilt III), İstanbul: Remzi Kitabevi
- Aydemir, T. (2017). Hatıratım, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- Başgil, A. F. (2008). 27 Mayıs İhtilali ve Sebepleri Görüp Yaşadıklarım, İstanbul: Yağmur Yayınevi
- Birand, M. A., Dündar, C. ve Çaplı, B. (2016). Demirkırat Bir Demokrasinin Doğuşu, İstanbul: Can Yayınları
- Demirer, M. A. (2012). 27 Mayıs Masallar ve Gerçekler, İstanbul: Toplumsal Yayıncılık
- Deniz, O. (2003). Parola: Harbiyeli Aldanmaz, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları
- Ekincikli, M. ve Şahin, A. (2018). 27 Mayıs 1960 Askerî Darbesi Öncesinde Kurulan "İhtilal Örgütleri" ve "Dokuz Subay Olayı" Akademik Bakış Dergisi, 70, 39-54
- Erkanlı, O. (1972). Anılar... Sorunlar... Sorumlular, İstanbul: Baha Matbaası
- Esin, N. (2005). Devrim ve Demokrasi Bir 27 Mayısçının Anıları, İstanbul: Doğan Kitap
- İlyas, A. (2016). 27 Mayıs Askeri Darbesi'nin Sancıları ve Orduda Tasfiyeler 1960-1964, Türk İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi, 22, 163-178
- İpekçi, A. ve Coşar, Ö. S. (1965). İhtilalin İçyüzü, (Cilt I), İstanbul: Milliyet Yayıncılık
- Karapınar, Ö. (2017). Cumhuriyet Dönemi'nde Sason ve Sason İsyanları, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van
- Koçaş, S. (1977). Atatürk'ten 12 Mart'a Anılar "27 Mayıs", (Cilt II), İstanbul: MAY Yayıncılık
- Madanoğlu, H. T. (2019). Korgeneral Cemal Madanoğlu'nun Anıları, İstanbul: Kaynak Yayınları
- Oktay, C. (TY), Cemal Madanoğlu İnkılabı Anlatıyor, Ankara: Ülkü Matbaası
- Onuş, S. (2010). Sıfır General Parola: İnkılap, Ankara: Dama Yayınları
- Önder, M. (2014). 1960 Darbesi Sürecinde Akis Dergisi, Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi, 14(28), 283-306
- Örtülü, E. (1966). Üç İhtilalin Hikayesi, Ankara: Ayyıldız Matbaası
- Özçelik, M. H. ve Güneş, M. (2018). Bir 27 Mayıs Tahlili: Silahlı Kuvvetler Birliği, Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 20, 269-303
- Özdağ, Ü. (1997). Menderes Döneminde Ordu-Siyaset İlişkileri ve 27 Mayıs İhtilali, İstanbul: Boyut Yayıncılık
- Sanlı, F. S. (2017). Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisinden Milliyetçi Hareket Partisine Tarihsel Süreç, İdeoloji ve Politika (1960 – 1969) (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara
- Seyhan, D. (1966). Gölgedeki Adam, İstanbul: Hür Dağıtım
- Turgut, H. (1995). Türkeş'in Anıları Şahinlerin Dansı, İstanbul: ABC Yayınları

Yıldız, A. (2001). *İhtilalin İçinden Anılar, Değerlendirmeler*, İstanbul: Alan Yayıncılık

Sürelî Yayınlar

Cumhuriyet gazetesi, 10 Eylül 1961.

Milliyet gazetesi, 28 Ağustos 1954, 30 Ağustos 1957, 14 Haziran 1960, 11 Ekim 1961, 10 Haziran 1966, 6 Nisan 1965

MAJOR GENERAL CEMAL MADANOĞLU AS A LEADER IN THE PROCESS TO THE MAY 27, 1960 COUP

Kübra Tatlısu

ABSTRACT

In recent history, it was General Cemal Madanoğlu who led the military coup on May 27, 1960, which ended the ten-year Democrat Party government and caused the military to be on the agenda of the politics for a long time. The practices of the Democrat Party, especially after the 1957 elections, and its efforts to intimidate the opposition to it were enough to draw the army into politics. In the process leading to coup, Major General Cemal Madanoğlu found a place on the agenda on night of May 27 and Turkey's recent history. A National Unity Committee was established after the overthrow of the Democratic Party government. With the initiative of Cemal Madanoğlu who was elected as president of the committee, a Constitutional Commission consisting of law professors was created. As the first thing in the committee, the demilitarization efforts started. Cemal Madanoğlu endeavored to transfer power to civilians at the earliest possible time. Demilitarization efforts have not yielded results for a while. Discord between the committee members has gradually reached a level that Madanoğlu could not prevent and juntas started to form within the committee. The juntas entered into a struggle, and as a result, 14 members of the committee were liquidated by the initiatives of Madanoğlu. These members, who were sent to passive missions abroad, were also prohibited from entering the country for a while. After all, the committee focused on demilitarization again, but this time the committee dealt with another junta named Armed Forces Union. However, Madanoğlu was late in dissolving this junta and resigned from the committee as the developments were not in the direction he wanted.

Keywords: Cemal Madanoğlu, National Unity Committee, Armed Forces Union, revolution